

Валентин Лазуренко
доктор історичних наук, професор
(Черкаси)

**ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ
ЯК ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ЦЕНТР З ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ
ГРОМАДСЬКО-НАУКОВИХ ТОВАРИСТВ УКРАЇНИ**

(Рецензія на монографію:

*Левченко І. М. Соціокультурні та персонологічні виміри діяльності
природничих і медичних товариств на теренах України
в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст.:
монографія. – Переяслав-Хмельницький, 2017).*

Не буде перебільшенням думка про те, що у Переяслав-Хмельницькому державному педагогічному університеті імені Григорія Сковороди формується своєрідний дослідницький центр з вивчення історії громадсько-наукових об'єднань України. Адже у стінах цього вищого навчального закладу «народилося» не одне наукове дослідження, – статті, монографії, дисертації, – присвячене вказаній проблематиці. Так, відомо, що вивченням різногалузевих наукових осередків займаються такі дослідники вишу, як *Н. І. Коцур* (монографія «Становлення і розвиток гігієнічної науки в Україні: шлях крізь епохи і соціальні потрясіння (друга половина ХІХ – 20-ті рр. ХХ століття)», 2011 р.; та низка статей), *І. О. Демуз* (монографія «Наукові товариства на теренах України ХІХ – початок ХХ ст.: полілог учених і епох», 2014 р.; та низка статей), *Н. І. Самойленко* (дисертація «Наукові товариства лікарів на терені України (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.)», 2012 р.), *Д. М. Животівська* (дисертація «Наукова і просвітницька діяльність фізико-математичних товариств на теренах України в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст.: історіографія», 2017 р.), *О. В. Лада* (дисертація «Наукові товариства України в умовах суспільно-політичних трансформацій II половини ХІХ – 20–30-х рр. ХХ ст. в історіографічній рефлексії», 2017 р.). Приємно, що в цьому році з'явилося ще одне ґрунтовне та солідне видання з історії громадсько-наукових об'єднань України – монографія доцента вишу Інни Левченко на тему «Соціокультурні та персонологічні виміри діяльності природничих і медичних товариств на теренах України в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст.».

На мою думку, подібні теми мають не лише наукове, а, перш за все, – науково-практичне значення, що зумовлене сьогочасними суспільними викликами. Так, необхідність інтеграції вітчизняної науки в європейський інтелектуальний простір диктує нові стратегії її організації та розвитку. Вивчення колективного досвіду та наукового доробку учених попередніх епох може позитивно позначитися на формуванні сприятливого соціокультурного клімату в новостворених наукових школах і центрах, а також надати необхідного імпульсу для подальшого якісного реформування сучасної середньої/вищої освіти й науки. Крім того, в умовах нагальності реформування наукової системи України ґрунтовний та комплексний підхід до розгляду еволюції такого наукового феномену як громадсько-наукові товариства заслуговує всілякого схвалення.

Сьогодні, як і протягом попередніх етапів суспільної еволюції, поширеним є розвиток науки на громадських засадах – у наукових товариствах різного профілю. Останні завжди об'єднували як аматорів, так і знаних учених, які в рамках ухвалені ними програми досліджень здійснювали вільний науковий пошук без огляду на регламентуючий вплив владних структур. В Україні громадські форми наукового пошуку мають усталені традиції. Зусиллями багатьох поколінь дослідників ще позаминулого століття було закладено надійні підвалини для систематичних і широкомасштабних

досліджень майбутніх років. Якраз у XIX – на початку XX ст. в Україні й була створена розгалужена мережа різнопрофільних наукових товариств. У монографії І. М. Левченко ґрунтовно відтворена історія наукової корпорації вчених-природознавців та медиків зазначеного періоду. Актуальність представленої теми зумовлена рядом факторів: діяльність природничих і медичних товариств важлива в розрізі організації осередків вітчизняної дослідницької справи; членами цих об'єднань накопичено значний професійний багаж, який може бути корисним з огляду на їхній багатий організаційний та інтелектуальний досвід.

Аналіз змісту монографії засвідчує, що в роботі чітко сформульована дослідницька проблема, переконливо обґрунтована її наукова та суспільна актуальність, визначені мета, об'єкт, предмет, завдання, згідно з чим й вибудована логічна структура дослідження. Інною Левченко використано теоретико-методологічні розробки сучасної української історичної науки, внаслідок чого вдалося удосконалити інтелектуальні портрети відомих природознавців та лікарів XIX – початку XX ст. – наших співвітчизників; показати персональний внесок дослідників у процеси формування нових наукових шкіл та напрямів дослідження у природознавстві та медицині; визначити етапи створення та еволюції товариств, організаційні аспекти їхнього функціонування; здійснити аналіз основних напрямів наукової та організаційно-просвітницької діяльності природничих і медичних осередків України, з'ясувати її масштаби та соціокультурне значення; висвітлити роль товариств і їхніх членів у розвитку міжнародних наукових зв'язків тощо.

Дослідження Інни Левченко справляє позитивне враження як у плані змістовного наповнення, так і стилістичного оформлення. Отримані результати є ґрунтовними, підтверджені історичними фактами. Авторці вдалося виконати дослідницькі завдання, творчо опрацювавши солідний пласт наукової літератури. Тому ми сподіваємося, що дана монографія буде корисною не лише для вузького кола фахівців-істориків, але й для усіх, хто цікавиться історією природничої і медичної науки, проблемами громадсько-наукових організацій, а також наукознавством загалом.

Одержано 2.10.2017.